

TEMA EDİTÖRLERİNDEN

Moment Dergi'nin on ikinci sayısında, "Medya ve Katılım" teması altında iletişim ve medya çalışmalarının güncelliğini yitirmeyen konu başlıklarından biriyle ilgili yeni tartışmaları ve bakış açılarını görünür kılan yedi araştırma makalesine, iki söyleşiye ve bir kitap eleştirisine yer veriyoruz. Ayrıca bu geniş temaya, fotoğraf kuramı ve pratiğiyle ilgili iki, geçtiğimiz sayının teması olan popülizm ve medyayla ilgili bir makale ve Türkiye'deki haber çalışanlarıyla ilgili bir kitap eleştirisi eşlik ediyor.

Yukarıda medya ve katılım konusunun güncelliğini yitirmediğini söyledik. Ne yurttaşların kamusal tartışma ve müzakereye etkin şekilde katılabilmelerinde medyaya belli bir rol biçen normatif bakış açıları, ne de medyayı farklı toplumsal kimliklerin mücadele sahası olarak katılımcı pratiklerle ilişkilendiren görüşler yeni. Üstelik bunlar yalnızca iletişim disiplinine özgü araştırma gündemleri de değil. Katılım, Nico Carpentier'in bu sayıda kendisiyle yapılan görüşmede söylediği gibi, pek çok disiplini ortak kesen sorun alanlarından biri. Meselenin medyayla ilişkili boyutunu ise, her yeni iletişim teknolojisinin gelişip yaygınlaşması ve gündelik pratiğe dahil olmasıyla benzer bir tartışmanın yeniden su yüzüne çıkması oluşturuyor. Yeni olanın demokratik vaat ve imkânları sorgulanırken bireysel ya da kolektif düzeyde belli bir tür katılıma (politik, kültürel, sanatsal vb.) kapı aralayan potansiyelleri de bir kez daha gözden geçiriliyor. Bir başka deyişle, yurttaşların kendi sözlerini duyurabilmeleri, farklı bakış açılarından haberdar olabilmeleri, kimliklerini veya mücadele güçlerini görünür kılabilme yoluyla statükoyu ve asimetric güç ilişkilerini aşındırabilme ihtimalleri araştırılıyor.

Ancak katılım, yalnızca, yurttaşların kendilerini ifade edip, demokratik süreçlere dahil olabilme kapasiteleriyle sınırlı bir sorun değil. Siyasetin egemen kurum ve aktörlerinin ya da ticari girişimlerin ve şirketlerin medya faaliyetleri yoluyla

(propaganda, tanıtım ve reklam vb.) yurttaşlarla nasıl bir etkileşim geliştirdikleri de katılım sorununun bir parçası. Teknolojilerin iletişimsel gücünü verimliliğe kanalize etme arayışındaki bu kurumsal ve bireysel aktörlerin, medya pratikleri yoluyla toplumla ilişkilene tarzları, aslında teknolojinin kendisine atfedilen katılımcı potansiyelin her zaman beklendiği şekilde hayata geçmediğini, kimi zaman güç asimetrisinin bileşenine dönüşebildiğini de gösteriyor. Bu bakımdan katılımın, medya yapıları ve süreçleriyle ilişkisi oldukça farklı görümlere ve yorumlama tarzlarına açılıyor.

Son yıllarda medya ve katılıma dönük artan ilgi, yeni bir teknolojik evreye geçişin belirginleşmesiyle, adını koyarsak, internet tabanlı etkileşimli pratiklerin yaygınlaşmasıyla ilgili. Bunların gerek kurumsal ve sivil siyasetle gerekse arkadaşlık, gençlik, çalışma ve tüketim kültürleriyle güçlü ve yakın temas noktaları yakalamaları nedeniyle bu sahaya yönelik araştırmalar da önemli bir artış gösterdi. Moment Dergi'nin yeni sayısı da bu ilginin bir göstergesi. Tema başlığında herhangi bir mecraya sınırlaması olmadığı halde, sunduğumuz araştırmaların tümü katılım sorununa yeni medya üzerinden yaklaşıyor. Tema dahilindeki araştırma makaleleri, *Facebook*, *Twitter*, *Instagram*, *Whatsapp* gibi sosyal paylaşım platformlarının yanı sıra, katılımın farklı görünümlerini sunan *change.org* ve *workaway.info* gibi örneklerle uzanıyor.

Bu sayının temasını Gamze Toksoy'un "Yeni Medya İmkânlarıyla Neoliberal Dünyada Seyahat ve Çalışma: *Workaway* Turizmi ve Gönüllü Emek" başlıklı yazısıyla açıyoruz. Toksoy, medya ve katılım sorununa küresel bir gönüllü turizmi ağı üzerinden yaklaşıyor. Yeni çalışma ilişkilerinin; "gönüllü emek" ve çalışırken tatil yapmak gibi yeni olguların, hangi biçim ve niteliklerle hayatımıza girdiğini inceleyerek bu ağ topluluğundaki etkileşim tarzlarının netnografik bir analizini yapıyor. Toksoy'u yazısının dikkat çekici bir yanı da, kendi gönüllü turizmi deneyimlerini de çalışmasına dahil etmiş olması.

"Dijital Savunuculuk Örneği Olarak 'Özgecan Yasası' *Change.Org* İmza Kampanyası" başlıklı makalenin yazarları Melike Aktaş ve Ebru Akçay, Türkiye'nin en büyük toplumsal sorunu haline gelen kadın cinayetlerinde uygulanan ceza indirimlerinin kaldırılmasını hedefleyen çevrimiçi imza kampanyasını başarılı kılan etmenleri inceliyorlar. Dijital teknolojinin katılım için sunduğu imkânların kampanyanın başarısındaki rolünü araştıran yazarlar, Türkiye'deki kadın hareketinin oluşturduğu birikimin bu süreçteki etkisine de dikkat çekiyorlar.

Selda Tunç Subaşı'nın yazısı, "Telefonda Takılmak: Boş Zaman, Hegemonya ve Gençlik Kültürü" başlığını taşıyor. Yazarın, Rize'deki üniversite öğrencilerinin akıllı telefon kullanım pratiklerine yakından bakarak gençlik kültüründeki muhafazakârlaşmanın çelişkili görünümünü yakalamaya çalıştığı bu makale, geniş kapsamlı bir saha çalışmasının verilerinden yararlanıyor. Tunç Subaşı, telefon uygulamalarındaki takipleşme ve yazışma gibi sıradan faaliyetlerin kimi zaman sembolik birer kaçış pratiğine dönüşebildiği tespit ediyor.

Merve Şıvgın'ın "Sosyal Medyada İdeolojik Bir Mücadele Aracı Olarak Politik Doğruculuk" başlıklı yazısı, medya ve katılımın, deyim yerindeyse kırılan noktalarına "politik doğruculuk" kavramı yoluyla temas ediyor. Yazar, kavramın tarihsel arkaplanına odaklandıktan sonra sosyal medyada nasıl bir kullanıma konu olduğunu katılım kültürüne etkisi bağlamında örneklerle inceliyor. Eşitsizlik ve ayrımcılığa söylemsel bir müdahale biçiminde gelişen politik doğruculuğun günümüzde eşit ve özgür katılımı dışlamaya dönük söylemlere eklenmekte oluşu çalışmanın önemli tespitleri arasında.

Barış Yetkin "2019 Yerel Seçimlerinde Adayların *Twitter* Kullanımı" başlıklı yazısında, Cumhuriyet İttifakı ve Millet İttifakı'nın üç büyükşehirde gösterdikleri adayların *Twitter*'ı nasıl bir siyasal iletişim mecrası olarak kullandıkları sorusuna nicel bir analizle yanıt arıyor. Yetkin, sosyal medyanın etkileşimi ve katılımı destekleyici özelliklerinin adayların kullanımlarında belirgin bir ağırlığı olmadığını verilerle ortaya koyuyor ve adayların siyasal iletişim anlayışlarındaki değişime dirençli unsurları tespit ediyor.

Temanın bir sonraki yazısında yine *Twitter* odakta. "Sosyal Medya Ünlüleri Üzerine Bir İnceleme: Türkiye'de *Twitter* Mikro Ünlüsü Olmak" başlıklı makalenin yazarı Songül Özdemir, mikro ünlülük fenomenine eğilerek bu yeni şöhret kategorisinin nasıl gelişip yaygınlaşmakta olduğunu doğrudan mikro ünlülerle yaptığı derinlemesine görüşmelerden ve bu kullanıcıların hesaplarının gözlemlenmesiyle elde ettiği verilerden yararlanarak inceliyor.

"Medya ve Katılım" temasının son makalesi çok yazarlı bir çalışma. Selver Dikkol, Halil Çakır, Nevin Uzel ve Onur Aytaç'ın, "Türkiye'de Yapılan *Facebook* Araştırmalarına Yönelik Eleştirel Bir Değerlendirme" başlıklı yazılarında bu alandaki makalelere dair dönemsel eğilimler tespit ediliyor, Türkiye'de *Facebook* hakkındaki çalışmaların belli tema ve kategoriler etrafında bir meta-analizi yapılıyor. Yazarların önemli tespitlerinden biri, metodoloji, veri toplamada etik sorunlar ve mecranın özgün boyutu gibi konuların sınırlı bir şekilde incelenip değerlendirildiği yönünde.

Bu sayıda yer alan tema dışı ilk iki makale fotoğraf konusunda. Onur Dursun, Filiz Yıldız ve Serkan Bulut'un "Dichotomy between War and Visualization of War: An Analysis of the War Photos Awarded by the WPP" başlıklı yazıları, savaş ile savaşı fotoğraf yoluyla görselleştirme pratikleri arasındaki çelişkili ilişkiyi inceliyor. Yazarlar, Dünya Basın Fotoğrafları Vakfı'nın her yıl çeşitli kategorilerde ödüllendirdiği savaş fotoğraflarını inceleyerek, savaşın Batılı bir bakışla resmedilmesi, uzun erimli etkilerinin göz ardı edilmesi ve savaşın öznelerinin görmezden gelinmesi gibi temsil sorunlarına dikkat çekiyorlar. Ozan Yavuz ise "Otoetnografik Yaklaşımda Fotoğrafın Yeri ve Yöntemi Üzerine: Pia Arke'nin Çifte Kimliği" başlıklı yazısında, etnografi, otoetnografi ve fotoğraf arasındaki ilişkiyi ele alıyor. Çalışma, kuramsal olarak etnografiyi ve bir inceleme nesnesi olarak karşımıza çıkan "öteki"yi, özdeşünümsellik ve tarihsel evrimlerini göz önünde bulundurarak sorguluyor ve tüm bunları Pia Arke'nin fotoğraflarında sınıyor.

Bu sayının son makalesi, Tirşe Erbayşal Filibeli ve Orhan Şener'in "Manipüle Edilmiş Enformasyonel Bir Vitrin ve Popülist Bir Enformasyon Alanı Olarak *Twitter*" başlıklı yazıları. Sosyal medyayı, dijital kamusal alan ve fikir pazarı kavramları çerçevesinde irdeleyen yazarlar, *Twitter*'in nasıl manipüle edilmiş bir enformasyonel vitrine dönüştüğünü nicel verilerle gözler önüne seriyorlar.

Bu sayıda, temamızla ilişkili çok değerli iki söyleşiye yer vermekten mutluluk duyuyoruz. Bunların ilki Derya Yüksek'in Nico Carpentier'le gerçekleştirdiği kapsamlı söyleşi. İletişim, medya ve sosyal teori alanlarında günümüzün en üretken araştırmacılarından biri olan Carpentier, gelişimine kendisinin de büyük katkıda bulunduğu medya ve katılım eksenindeki güncel tartışmalara ışık tutan değerlendirmelerde bulunuyor. İkinci olarak Sarphan Uzunoğlu'nun Paolo Gerbaudo ile gerçekleştirdiği görüşme, yazarın *The Digital Party: Political Organisation and Online Democracy* (2018, Pluto Press) başlıklı büyük ilgi toplayan kitabında geliştirdiği argümanlar temelinde, siyasal partilerin ve genel olarak siyasal süreçlerin dijitalleşmeyle birlikte geçirdiği dönüşüme odaklanıyor. Derya Yüksek ve Sarphan Uzunoğlu'na bu söyleşileri gerçekleştirdikleri için ayrıca çok teşekkür ediyoruz.

Bu sayıda iki kitap eleştirimiz var. Ülkü Doğanay, Halise Karaaslan Şanlı ve İnan Özdemir Taştan'ın geniş kapsamlı araştırmalarına dayanan *Seçimlik Demokrasi* kitabı (2017, İmge Kitabevi) hakkında Feride Aydemir'in kaleme aldığı eleştiri bunların ilki. Aydemir, siyasal parti liderlerinin demokrasi söyleminin incelendiği bu çalışma hakkında ayrıntılı bir değerlendirme yapıyor. İkinci eleştiri yazımız da yine bir

araştırma kitabı olan Cem Koray Olgun'un *Habercinin Değişen Habitusu: Televizyon Kanallarında Haber Üretim Sürecinin İşleyişi* (2019, Ütopya Yayınevi) adlı çalışması hakkında. Bu çalışmayı değerlendiren Cihad Özsöz, habercilerin güncel çalışma koşullarına ve mesleki konumlarına eğilen bu kitabın alana getirdiği katkının altını çiziyor.

Bu sayının hazırlanmasında cömertçe emek sarf eden, başta hakemlerimiz ve yazarlarımız olmak üzere, yoğun bir mesai paylaştığımız derginin editöryal ekibine ve yayın sürecine çeşitli aşamalarda katkıda bulunan tüm meslektaşlarımıza teşekkür ediyor ve sizlere iyi okumalar diliyoruz.

Oğuzhan Taş

Emre Canpolat